

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

/ การศึกษาดูการศึกษาค้นคว้าให้แก่ประชาชนควรมีลักษณะส่งเสริมให้ประชาชนได้ศึกษาตลอดชีวิต (Life-Long Education) ให้คนทุกคนทุกกลุ่มมีโอกาสเข้ามาศึกษาหาความรู้โดยไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ เพศ และวัย รัฐควรส่งเสริมให้ทุกคนได้ศึกษาหาความรู้ตลอดเวลาเพื่อที่จะได้เข้ามาแก้ไขปัญหาชีวิตให้ดำรงอยู่อย่าง เป็นสุข และยังเป็น การส่งเสริมวิชาชีพให้กับผู้ที่ไม่มีความรู้หรือรู้แล้ว แต่ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมนำเอาวิทยาการใหม่ ๆ เข้ามาใช้ให้สามารถใช้ได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้วย (พณีส หันนาสินทร์ อ้างถึงในกรมการฝึกหัดครู 2518 : 52) และจากแผนการศึกษาชาติ 2520 หมวดที่ 1 ระบุว่า การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง และความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็น ประการสำคัญ (แผนการศึกษาชาติ 2520 : 1)

x / การศึกษาดูการศึกษาค้นคว้าให้ต่อเนื่องกันตลอดชีวิตจะดำเนินไปด้วยดี ต้องอาศัยครูซึ่งเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดและพัฒนาศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางสังคมและพัฒนาประเทศให้มีประสิทธิภาพได้ พลเมืองของชาติจะมีความรู้ความสามารถและคุณภาพดีมากขึ้นเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู เพราะผลทางด้าน การสอนของครูมีส่วนสัมพันธ์ โดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2523 : 1) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ถ้าครูดีจะมีผลไปถึง การศึกษาที่ดีของเยาวชน ถ้าครูห่วยคุณภาพก็ยากที่จะอบรมเยาวชนให้มีประสิทธิภาพได้ (Donald P. Gottret 1952. : 12) / ดังนั้นการที่จะส่งเสริมให้ครูมีความรู้ดี มีคุณภาพสูง ซึ่ง จะส่งผลไปยังเยาวชนและประชากรของชาติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ย่อมเป็นหน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครูในการที่จะหาแนวทางช่วยเหลือและพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถทันต่อสังวการณ์ปัจจุบัน โดยการให้ครูได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ และพัฒนาสมรรถภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา ตามแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิตของการประกอบวิชาชีพครู

สถาบันการฝึกหัดครู ทั้งที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่หลักที่สำคัญในด้านการศึกษาดังนี้

1. การผลิตครู (Pre-service Training) เป็นการเตรียมครูหรือผลิตครูโดยมีจุดมุ่งหมายว่าจะผลิตให้ใคร และต้องการคุณภาพอย่างไร

2. การอบรมครูประจำการ (In-service Training) เป็นการสั่งให้แก่ครูที่เรียนแล้วเสร็จแล้ว ได้เข้ามาฝึกฝนวิชาการเพิ่มเติมเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ (ผู้วิจัย นิยมคำ อ่างถึงใน กรมการฝึกหัดครู 2518 : 58)

เมื่อพิจารณาจากสภาวะการณ์ในปัจจุบันพบว่า มีครูจำนวนมากที่เลื่อนมาเป็นเวลานาน โดยไม่มีโอกาสได้เสริมความรู้และสมรรถภาพเลย (ธีระ รุญเจริญ อ่างถึงใน ดิลก บุญเรืองรอด 2525 : 11) โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่เลื่อนระดับประถมศึกษา ได้รับความคาดหวังว่าควรจะพัฒนาในด้านความคิดริเริ่ม และควรมีเหตุผลมากเป็นพิเศษ (เล่มเดียวกัน : 7)

ในการสั่งอบรมครูประจำการให้แก่ครูประถมศึกษานั้น ควรจะได้เข้าใจสภาพของการประถมศึกษาด้วยว่า การประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐพยายามจัดการศึกษาระดับนี้ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด การจัดการประถมศึกษาจำเป็นต้องมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าพิจารณาผลตั้งแต่อดีต การประถมศึกษามีส่วนให้ชุมชนบ้านเมืองและชีวิตคนไทยนานับประการ คือเป็นรากฐานให้บังเกิดผลในการเปลี่ยนแปลงฐานะของคนได้มากโดยไม่จำกัดชั้นวรรณะ (ก่อ สวัสดิพิทักษ์ 2519 : 5-8)

การจัดการประถมศึกษาที่รัฐพยายามปรับปรุงเสมอ เพื่อให้การประถมศึกษาคุณภาพ การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีหนึ่ง ในการพัฒนาการประถมศึกษา ซึ่งขณะนี้กำลังใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับพุทธศักราช 2521 แทนหลักสูตรประโยคประถมศึกษาฉบับพุทธศักราช 2503 ที่ใช้มาแล้ว 18 ปี ในการจัดหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปี 2521 มุ่งให้ประชาชนทั่วไปได้มีความรู้พื้นฐาน มีทักษะ เจตคติ และบุคลิกภาพที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดีในสังคม การมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน สนใจที่จะมีส่วนร่วมในภารกิจของส่วนรวม (แผนการศึกษาชาติ 2520 : 1-7) หลักสูตรนี้จัดแบ่งเป็น 3 ช่วง ช่วงละสองปี คือ ประถมศึกษาปีที่ 1-2,

3-4 และ 5-6 (โครงสร้างหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พ.ศ. 2521 : 4) ขณะนี้ดำเนินการ
 ใช้เป็นปีที่ 5 แล้ว ในปีการศึกษา 2526 จะเป็นปีที่ใช้หลักสูตรครบ 6 ปี นับได้ว่ายังอยู่ในช่วง
 ที่กำลังเริ่มใช้หลักสูตรฉบับนี้อยู่ หลักสูตรได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งวัตถุประสงค์ ลักษณะเนื้อหา วิธี
 การในการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล แตกต่างไปจากหลักสูตรประโยค
 ประถมศึกษา 2503 มาก การวัดเนื้อหาวิชาแบบบูรณาการ คือ การวัดวิชาต่าง ๆ สอนรวมกัน
 เป็นกลุ่มประสบการณ์ ในการดำเนินการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดบูรณาการนั้น ครูจำเป็นต้องใช้
 วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมหลายแบบ หลายวิธีโดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ
 และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตประจำวันได้

จากรายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาหาสมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาที่ต้องการ
 ของคณะวิจัยที่ 2 โครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู พบว่า การที่จะให้นักเรียนได้เกิดการ
 เรียนรู้โดยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่จุดประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้นั้น ต้องอาศัยกระบวนการ
 เรียนการสอนประกอบด้วยองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของครู กล่าวคือ ความสามารถด้านการใช้
 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ① ความสามารถในการสอนโดยทั่วไป ② ความสามารถในการ
 สอนและการจัดกิจกรรมเฉพาะ ③ ความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ④ การฝึกและ
 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ⑤ ซึ่งเป็นสมรรถภาพที่จำเป็นในการปฏิบัติการสอนของครูประถมศึกษา
 ที่ต้องการ (กมล ลุดประเสริฐและคณะ 2523 : 136) //

จากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและรายงานการวิจัยดังกล่าว ทำให้ครูประถมศึกษา
 มีบทบาทและหน้าที่เพิ่มขึ้นจากเดิมอีกหลายประการ และจำเป็นต้องมีสมรรถภาพสำคัญเพิ่มขึ้น
 เพื่อให้การดำเนินการสอนของครูเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ฉะนั้นการศึกษาค้นคว้าซึ่ง
 เกี่ยวเนื่องกับการสร้างเสริมปรับปรุงคุณภาพครูประถมศึกษา จึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ
 อย่างยิ่ง

จากสถิติจำนวนครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครนั้น พบว่า จำนวนครูที่สอนระดับ
 ประถมศึกษามีทั้งสิ้นประมาณ 21,024 คน (สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร) เป็นกลุ่ม
 ครูที่อยู่ใกล้แหล่งวิชามากกว่าครูในต่างจังหวัดผู้วิจัยสนใจจะศึกษาว่า ครูในเขตกรุงเทพมหานคร

มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองในด้านวิชาการหรือไม่ มีความปรารถนาที่จะพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนด้านใดบ้าง ซึ่งผลสรุปจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตร และโครงการพัฒนาครูประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ในรายงานการวิจัยของ วีระ รุณเจริญ และคณะ เรื่อง Philosophy of Teacher Education: Thailand พบว่า สถานภาพของครูประถมศึกษาในด้านอายุ เพศ สถานภาพสมรส วุฒิ ของครูในปัจจุบันและในอนาคตแตกต่างกันเล็กน้อย ทำให้สนใจศึกษาต่อไปว่า สถานภาพส่วนตัว ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนหรือไม่ สัมพันธ์กันอย่างไร ตัวแปรใดที่ช่วยพยากรณ์ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนได้บ้าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเชื่อว่าผลการวิจัยจะให้ประโยชน์แก่สถาบันการศึกษา ศึกษาศาสตร์ ในการจัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครอีกด้วย และยิ่งกว่านั้นจะเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า เพื่อหาทางให้ความช่วยเหลือครูประถมศึกษาในภาคการศึกษาอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการประถมศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพส่วนตัว ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนกับความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนโดยใช้สถานภาพส่วนตัว ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นตัวพยากรณ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน 4 ด้านคือ

1.1 การใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1.2 การสอนโดยทั่วไป

1.3 การสอนและการจัดกิจกรรมเฉพาะ

1.4 การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การฝึกและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. การวิจัยนั้มุ่งศึกษาคูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่สังกัด สังกัดงานการ

ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (ส.ป.กทม.) สังกัดงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (ส.ช.)

และสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (สนค.กทม.) เท่านั้น

3. การวิจัยนั้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพส่วนตัว ประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติงาน และบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

กับความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน 4 ด้านคือ การใช้หลักสูตรและการจัดการ

เรียนการสอน การสอนโดยทั่วไป การสอนและการจัดกิจกรรมเฉพาะ การใช้นวัตกรรมและ

เทคโนโลยีและการฝึกการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4. สมรรถภาพทั้ง 4 ด้าน ที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ได้มาจากการวิเคราะห์รายงานการ

วิจัย ดังนี้

4.1 การศึกษาหาสมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาที่ต้องการ (คณะวิจัยที่ 2

โครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู 2523)

4.2 ขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของการสอนระดับประถมศึกษา (ภาควิชา

ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517-2521)

4.3 สมรรถภาพของครูประถมศึกษาที่สังคมต้องการในจังหวัดลกลนครและนคร

พนม (มาตพ ภา๑ตวิไลธรรม 2520)

4.4 การฝึกสมรรถภาพครูให้แก่ักศึกษา ของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคเหนือ

(พรรณี เล็กวุฒิกานต์ 2522)

4.5 ปัญหาการใช้หลักสูตรใหม่ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ

(พิศิษฐ์ ตั้ถาวรชัย 2524)

4.6 ลักษณะของครูที่ดี (เฉลียว บุรีรัตน์และคนอื่น ๆ 2520)

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเป็นคำตอบที่แสดงความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนอย่างจริงจัง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สถานภาพส่วนตัวหมายถึง เพศ อายุ วุฒิ สถานภาพสมรส
2. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานหมายถึง จำนวนปีที่ทำการสอน จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ จำนวนครั้งที่ได้รับการอบรมหรือสัมมนา สังกัด เขต
3. บรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนหมายถึง ความสนใจงานด้านวิชาการของผู้บังคับบัญชาที่จะหาแนวทางส่งเสริม สนับสนุนให้ครูในโรงเรียนได้รับการอบรม สัมมนา ศึกษาค้นคว้าความรู้อยู่เสมอ ความกระตือรือร้นของครูในโรงเรียนเกี่ยวกับการศึกษาต่อ และการให้ความร่วมมือช่วยเหลืองานวิชาการภายในโรงเรียน
4. สมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการสอนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ซึ่งนำมาจากทฤษฎี ควบคู่กับทฤษฎีการวิจัยดังกล่าวไว้แล้วในขอบเขตการวิจัย สมรรถภาพดังกล่าวครอบคลุมสมรรถภาพที่จำเป็นมากสำหรับครูประถมศึกษา 4 ด้าน ดังนี้
  - 4.1 สมรรถภาพด้านการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (11 ข้อ)
  - 4.2 สมรรถภาพด้านการสอนโดยทั่วไป (19 ข้อ)
  - 4.3 สมรรถภาพด้านการสอนและการจัดกิจกรรมเฉพาะ (17 ข้อ)
  - 4.4 สมรรถภาพด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การฝึกและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (11 ข้อ)
5. ครูประถมศึกษา หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2525
6. เขตกรุงเทพมหานครชั้นใน (ในเมือง) หมายถึง เขตปกครอง รวม 13 เขตคือ พระนคร ป้อมปราบ ปทุมวัน สัมพันธวงศ์ บางรัก ดุสิต พญาไท ธนบุรี คลองสาน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่

ยานนาวา และห้วยขวาง

7. เขตกรุงเทพมหานครชั้นนอก (ชานเมือง) หมายถึง เขตปกครอง รวม 11 เขตคือ พระโขนง บางเขน บางกะปิ ภาษีเจริญ บางขุนเทียน ดลิ่งชัน มีนบุรี ลาดกระบัง หนองจอก ราษฎร์บูรณะ และหนองแขม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของครูประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ทราบว่า สถานภาพส่วนตัว ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนอย่างไร
3. ทำให้สามารถพยากรณ์ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของครู จากตัวพยากรณ์คือ สถานภาพส่วนตัว ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนของครูประถมศึกษา
4. เป็นแนวทางให้แก่สถาบันฝึกหัดครู ในการจัดอบรมครูประจำการตามความต้องการของครูประถมศึกษา ซึ่งจะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย